

Likumprojekta "Grozījumi Krimināllikumā" papildinātā anotācija

I. Tiesību akta projekta izstrādes nepieciešamība

1. Pamatojums

Likumprojekts izstrādāts, lai nodrošinātu normatīvā regulējuma atbilstību 2017. gada 19. maija Eiropas Padomes Konvencijai par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar kultūras vērtībām (turpmāk – Konvencija). Ar likumprojektu tiek papildinātas un precizētas ar Krimināllikumu aizsargājamo kultūras vērtību definīcijas, kā arī noteikta kriminālatbildība par tādām Konvencijā paredzētām nelikumīgām darbībām, par kurām līdz šim kriminālatbildība netika paredzēta.

Likums "Par Eiropas Padomes Konvenciju par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar kultūras vērtībām", ar kuru tiek pieņemta un apstiprināta Konvencija, stāties spēkā 2020. gada 1. decembrī.

Papildinātā anotācija sagatavota Tieslietu ministrijas Krimināltiesību departamentā un ir informatīva rakstura materiāls. Plašāka informācija par likuma virzību Saeimā un par iesniegtajiem priekšlikumiem likumprojektā "Grozījumi Krimināllikumā" pirms otrā un trešā lasījuma Saeimā ir pieejama Saeimas mājas lapā Likumprojektu reģistrā: [https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/webAll?SearchView&Query=\(NumberTxt=677\)&SearchMax=0&SearchOrder=4](https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/webAll?SearchView&Query=(NumberTxt=677)&SearchMax=0&SearchOrder=4).

2. Pašreizējā situācija un problēmas, kuru risināšanai tiesību akta projekts izstrādāts, tiesiskā regulējuma mērķis un būtība

1) *Grozījumi KL 229., 229.¹ un 277. pantā attiecībā uz noziedzīga nodarījuma priekšmetu, Konvencijā definētais kultūras vērtību jēdziens*

Konvencijas 1. pants nosaka, ka Konvencijas mērķis ir:

a. novērst un apkarot kultūras vērtību iznīcināšanu, bojāšanu un nelikumīgu tirdzniecību, nosakot kriminālatbildību par konkrētām darbībām;

b. stiprināt noziedzības novēršanu un pasākumus krimināltiesību jomā attiecībā uz visiem noziedzīgajiem nodarījumiem pret kultūras vērtībām,

c. veicināt sadarbību valstiskā un starptautiskā līmenī, apkarojot noziedzīgus nodarījumus, kas saistīti ar kultūras vērtībām; un tādējādi aizsargāt kultūras vērtības.

Saskaņā ar Konvencijas 2. panta 2. punktu **Konvencijas mērķiem termins "kultūras vērtība" nozīmē:**

a. attiecībā uz **kustamajām vērtībām** tas ir **jebkurš priekšmets**, kas novietots uz sauszemes vai zem ūdens vai arī pārvietots no turienes un kuru jebkura Konvencijas vai 1970. gada UNESCO Konvencijas par kultūras priekšmetu nelikumīgas ievēšanas, izvešanas un īpašumtiesību maiņas aizliegšanu un novēršanu (turpmāk – 1970. gada UNESCO Konvencija) **puse, pamatojoties uz reliģiskiem vai sekulāriem iemesliem, ir klasificējusi, definējusi vai īpaši atzinusi kā arheoloģiski, aizvēsturiski, etnoloģiski, vēsturiski, literāri, mākslinieciski vai zinātniski svarīgu** un kurš pieder pie kādas no turpmākajām kategorijām:

a) retas faunas, floras, izrakteņu un anatomijas kolekcijas un paraugi, kā arī paleontoloģiski nozīmīgi priekšmeti;

b) vērtības, kas attiecas uz vēsturi, tostarp zinātnes un tehnoloģiju vēsturi un militāro un sociālo vēsturi, kā arī nacionālo vadoņu, domātāju, zinātnieku un mākslinieku dzīvi un valstiski svarīgiem notikumiem;

c) arheoloģisko izrakumu (tostarp parastu un slepenu) un arheoloģisko atklājumu rezultāti;

d) sastāvdaļas no mākslinieciskiem vai vēsturiskiem pieminekļiem vai senvietām, ja tās sadalītas vairākās daļās;

e) senlietas, kas vecākas par simt gadiem, piemēram, uzraksti, monētas un gravēti spiedogi;

f) etnoloģiski nozīmīgi priekšmeti;

g) mākslas vērtības, piemēram, attēli, gleznas un zīmējumi, kas uz jebkādas pamatnes un ar jebkādu izejmateriālu pilnībā izgatavoti ar roku darbu (izņemot industriālus produktus un rūpnieciskus izstrādājumus, kas dekorēti ar roku darbu), tēlniecības un skulptūru oriģināldarbi no jebkāda izejmateriāla, gravējumu, drukas un litogrāfijas oriģināldarbi, māksliniecisku asamblāžu un montāžu oriģināldarbi no jebkāda materiāla;

h) reti manuskripti un inkunābulas, senas grāmatas, dokumenti un īpašas nozīmes publikācijas (vēsturiskas, mākslinieciskas, zinātniskas, literāras utt.) gan atsevišķi, gan kolekcijā;

i) pasta markas, zīmogmarkas vai līdzīgas markas gan atsevišķi, gan kolekcijā;

j) arhīvi, tostarp atskaņojumu, fotogrāfiju un kinematogrāfijas arhīvi;

k) mēbeles, kas vecākas par simt gadiem, un seni mūzikas instrumenti.

b. attiecībā uz **nekustamajām vērtībām kultūras vērtības ir jebkuri pieminekļi, ēku kopas, jebkāda veida vietas vai struktūras uz sauszemes vai zem ūdens**, kuras jebkura Konvencijas vai 1970. gada UNESCO Konvencijas **puse, pamatojoties uz reliģiskiem vai sekulāriem iemesliem, ir klasificējusi, definējusi vai īpaši atzinusi kā arheoloģiski, aizvēsturiski, etnoloģiski, vēsturiski, mākslinieciski vai zinātniski svarīgas** vai kuras iekļautas sarakstā saskaņā ar 1972. gada UNESCO Konvencijas par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību 1. un 11. pantu (2. vai 4. punktu).

Konvencijā definētās kultūras vērtības Latvijas normatīva jos aktos ir noteiktas četros dažādos likumos, proti, likumā "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" (turpmāk - LPKPA), Muzeju likumā, Bibliotēku likumā un Arhīvu likumā.

LPKPA 1. pants nosaka, ka kultūras pieminekļi ir kultūrvēsturiskā mantojuma daļa – kultūrvēsturiskas ainavas un atsevišķas teritorijas (senkapi, kapsētas, parki, vēsturisko notikumu norises un ievērojamu personu darbības vietas), kā arī atsevišķi kapi, ēku grupas un atsevišķas ēkas, mākslas darbi, iekārtas un priekšmeti, kuriem ir vēsturiska, zinātniska, mākslinieciska vai citāda kultūras vērtība un kuru saglabāšana nākamajām paaudzēm atbilst Latvijas valsts un tautas, kā arī starptautiskajām interesēm. Savukārt LPKPA 2. panta pirmā daļa nosaka, ka nekustamie kultūras pieminekļi ir:

– atsevišķi objekti – ēkas, mākslas darbi, iekārtas un priekšmeti, atsevišķas apbedījuma vietas;

– kompleksi objekti – arheoloģiskās senvietas, arhitektūras ansambļi un kompleksi, pilsētu un citu apdzīvoto vietu vēsturiskie centri, ielas, laukumi, kvartāli, kultūrslānis, kapsētas, kultūrvēsturiskas ainavas, piemiņas vietas, vēsturiskas vietas un teritorijas.

Savukārt kustamie kultūras pieminekļi ir:

– atsevišķi objekti – arheoloģiskie atradumi, senlietas, nekustamo pieminekļu elementi, vēsturiskas relikvijas, mākslas darbi, rokraksti, reti iespieddarbi, kinodokumenti, fotodokumenti un videodokumenti, skaņu ieraksti;

– kompleksi objekti – vēsturiski izveidojušies kompleksi, atsevišķu objektu fondi un kolekcijas, kas ir nedalāma kultūrvēsturiska vērtība.

LPKPA 2. panta otrā daļa nosaka, ka par kultūras pieminekļiem atzīstami gan savā sākotnējā izskatā saglabājušies objekti, gan to atsevišķas daļas un fragmenti.

LPKPA 2. panta trešā daļa nosaka, kas ir senlietas, proti, senlietas ir cilvēka apzinātas darbības rezultātā radīti priekšmeti – artefakti (piemēram, rotaslietas, ieroči, darbarīki, iedzīves priekšmeti, keramikas izstrādājumi, monētas veselā vai fragmentārā veidā), kas atrasti zemē, virs zemes vai ūdenī. Savukārt **LPKPA 7. panta ceturtnā daļa** nosaka, ka arheoloģiskās senvietās zemē, virs zemes vai ūdenī atrastas senlietas (**ar datējumu līdz 17. gadsimtam ieskaitot**) pieder valstij, un tās glabā publiskie muzeji. Šis noteikums neattiecas uz senlietām, par kurām līdz 2013. gada 30. martam persona ir paziņojusi Nacionālajai kultūras mantojuma pārvaldei, kā arī uz senlietām, kuru likumīgu izcelsmi persona ir pierādījusi pēc 2013. gada 30. marta un saņēmusi par to Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes rakstveida apliecinājumu. No minētā izriet, ka priekšmeta izcelsmes robežšķirtne, kura nosaka, vai priekšmets ir atzīstams par senlietu, datējama ar 17. gadsimtu ieskaitot. Tāpat no minētā izriet, ka senlietas, kas līdz 2013. gada 30. martam atradās personas īpašumā un tika reģistrētas, paliek to īpašumā.

Muzeju likuma 1. panta 1. punkts nosaka, ka muzeja priekšmets ir priekšmets, kas pēc izpētes un apstrādes ir atzīts par priekšmetu ar kultūrvēsturisku nozīmi un atrodas muzeja krājumā, savukārt 3. punkts nosaka, ka muzeja krājums ir vēsturiski izveidojies, zinātniski pamatots muzeja priekšmetu kopums, kas sastāv no pamatkrājuma, palīgkrājuma un apmaiņas krājuma.

Šobrīd **Bibliotēku likuma 1. pantā** definēts **bibliotēkas krājums** – bibliotēkā esošo dokumentu kopums – , kā arī **dokuments** – pierakstīta informācija, kuru dokumentēšanas procesā var uzskatīt par vienu vienību neatkarīgi no tās fiziskās formas un raksturīgajām pazīmēm. Tāpat Bibliotēku likuma 19. pantā definēts **nacionālais bibliotēku krājums** – visu akreditēto bibliotēku krājumu kopums, kas organizēts, ievērojot noteiktus principus, un ietverts vienotā iespaidā un citu dokumentu Nacionālajā kopkatalogā. Saskaņā ar Bibliotēku likuma 19. panta otro daļu nacionālais bibliotēku krājums ir valsts bagātība un atrodas valsts aizsardzībā.

Nemot vērā to, ka šobrīd spēkā esošais regulējums, nenosaka, kuri bibliotēkas krājuma dokumenti vai nacionālā bibliotēku krājuma dokumenti ir ar īpaši aizsargājamu vērtību, uz kuriem attiektos Konvencijas prasības, ar grozījumiem **Bibliotēku likumā** ir paredzēts definēt bibliotēku īpaši aizsargājamu krājumu, lai nodrošinātu likuma atbilstību Konvencijai.

Arhīvu likuma 1. panta 2. un 3. punkts nosaka, ka arhīva dokuments ir dokuments, kas pastāvīgi vai uz laiku glabājams arhīvā tā arhīviskās vērtības dēļ, savukārt arhīviskā vērtība ir dokumenta informatīvais nozīmīgums vai šā dokumenta pierādījuma vērtība, ko izvērtē šajā likumā noteiktajā kārtībā. Arhīvu likuma 8. panta pirmās daļas 3. punkts cita starpā nosaka, ka dokumenta arhīvisko vērtību nosaka attiecīgā dokumenta izvērtēšanas procesā, ievērojot dokumenta vēsturisko, sabiedrisko, kultūras vai zinātnisko nozīmi.

Šobrīd **Krimināllikuma (turpmāk - KL) 229. pantā** definētā noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir **valsts aizsardzībā esošs kultūras piemineklis**. **KL 229.¹ pantā** definētā noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir **valstij piederoša senlieta**, savukārt **KL 277. pantā** definētā noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir **valsts arhīvu fondu, kā arī sabiedrisko, kooperatīvo vai konfesionālo organizāciju vai citu juridisko personu arhīvu fondu dokumenti vai tos aizstājošās kopijas**.

Kriminālatbildība par nelikumīgām darbībām ar valsts aizsardzībā esošiem kultūras pieminekļiem, valstij piederošām senlietām un arhīvu fondu dokumentiem ir noteikta jau šobrīd. Savukārt atbildība par nelikumīgām darbībām ar tādām kultūras vērtībām kā muzeja krājuma priekšmets un bibliotēku īpaši aizsargājama krājuma dokuments KL šobrīd vispār nav noteikta. Ar grozījumiem KL arī turpmāk paredzēts Konvencijā definētās kultūras vērtības un ar tām saistītos noziedzīgos nodarījumus iekļaut trīs atsevišķos KL pantos. Minētais apstāklis nav pretrunā Konvencijas prasībām, jo ar grozījumiem KL sodāmās darbības tiek noteiktas attiecībā uz visām Konvencijā definētajām kultūras vērtībām un atbilstoši Konvencijas prasībām.

Grozījumi KL 229. pantā attiecībā uz noziedzīga nodarījuma priekšmetu

Grozījumi paredz KL 229. pantu izteikt jaunā redakcijā, attiecībā uz noziedzīgā nodarījuma priekšmetu ietverot šādas izmaiņas:

1) Piedāvātajā KL 229. panta redakcijā tiek definēts termins "**kultūras priekšmets**", kas ietver gan Latvijas Republikas vai citas valsts aizsardzībā esošu **kultūras pieminekli, gan arī muzeja krājuma priekšmetu un bibliotēku īpaši aizsargājama krājuma dokumentu**. Latvijas vai citas valsts aizsardzībā esošu kultūras pieminekli, muzeja krājuma priekšmetu un bibliotēku īpaši aizsargājama krājuma dokumentu ir jāapvieno vienā pantā, jo uz tiem var attiecināt vienas un tās pašas neatļautās darbības, līdz ar to nav lietderīgi veidot katram kultūras priekšmeta veidam atsevišķu KL pantu.

2) Saskaņā ar Konvencijas 1. panta 1. punkta c. apakšpunktā noteikto mērķi, proti, veicināt sadarbību starptautiskā līmenī, apkarojot noziedzīgus nodarījumus, kas saistīti ar kultūras vērtībām, KL 229. pants ir papildināts ar nosacījumu, ka tas attiecas ne tikai uz Latvijas Republikas aizsardzībā esošiem, bet arī uz **citas valsts aizsardzībā esošiem** kultūras priekšmetiem. Katrai valstij ir tiesības savos normatīvajos aktos noteikt, kādus priekšmetus tās atzīst par kultūras vērtībām, kuras tās aizsargā saskaņā ar tās normatīvajiem aktiem. Ņemot vērā to, ka kultūras priekšmetu definīcija citās valstīs var atšķirties no Latvijas Republikas aizsardzībā esošu kultūras priekšmetu definīcijas, ir nepieciešams atsevišķi noteikt, ka KL paredz atbildību arī par citas valsts aizsardzībā esošiem kultūras priekšmetiem.

Grozījumi KL 229.¹ pantā attiecībā uz noziedzīga nodarījuma priekšmetu

Grozījumi paredz KL 229.¹ pantu izteikt jaunā redakcijā, ietverot šādas izmaiņas:

1) Šobrīd KL 229.¹ pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir valstij piederošas senlietas, savukārt jaunajā regulējumā paredzētais noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir **Latvijas Republikas aizsardzībā esoša senlieta, kura neatrodas muzeja krājumā**. LPKPA 7. panta ceturtais daļa nosaka, ka arheoloģiskās senvietās zemē, virs zemes vai ūdenī atrastas senlietas (ar datējumu līdz 17. gadsimtam ieskaitot) pieder valstij, un tās glabā publiskie muzeji. LPKPA 17. pants nosaka jaunatklāto kultūras pieminekļu (tajā skaitā senlietu) aizsardzības noteikumus. Saskaņā ar LPKPA 17. panta pirmo daļu, līdz jautājuma izlemšanai par objektu iekļaušanu valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā, tie atrodas valsts aizsardzībā, līdz ar to grozījumi KL 229.¹ pantā nepieciešami, lai nodrošinātu to senlietu aizsardzību, par kurām vēl nav pieņemts lēmums par to kultūrvēsturiskās vērtības noteikšanu un iekļaušanu muzeja krājumā. Savukārt pazīme "kura neatrodas muzeja krājumā" KL 229.¹ pantā paredzēta tādēļ, ka saskaņā ar LPKPA 7. panta ceturto daļu arheoloģiskās senvietās zemē, virs zemes vai ūdenī atrastas senlietas (ar datējumu līdz 17. gadsimtam ieskaitot) pieder valstij un tās glabā publiskie muzeji, līdz ar to brīdī, kad senlieta tiek nodota glabāšanai muzejā, tā kļūst par KL 229. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektu – muzeja krājuma priekšmetu. KL 229.¹ paredz aizsargāt atrastās senlietas līdz brīdim, kad tās nonākušas valsts aizsardzībā un nodotas glabāšanai muzejā.

2) Lai nodrošinātu Konvencijas 1. panta 1. punkta c. apakšpunktā noteikto mērķi, proti, veicināt sadarbību starptautiskā līmenī, apkarojot noziedzīgus nodarījumus, kas saistīti ar kultūras vērtībām, KL 229.¹ pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma priekšmets ar grozījumiem ir noteikts arī **citas valsts aizsardzībā esoša senlieta**.

Kriminālatbildība par nelikumīgām darbībām ar Latvijas Republikas aizsardzībā esošu senlietu, kura neatrodas muzeja krājumā, vai citas valsts aizsardzībā esošu senlietu ir noteikta atsevišķā pantā, ņemot vērā to, ka ne visas nelikumīgās darbības, kas attiecināmas uz senlietām, ir attiecināmas uz citām kultūras vērtībām, proti, KL 229.¹ pantā paredzētā darbība – iegūšana – ir attiecināma tikai uz senlietām.

Grozījumi KL 277. pantā attiecībā uz noziedzīga nodarījuma priekšmetu

Piedāvātie grozījumi paredz KL 277. panta dispozīciju izteikt jaunā redakcijā, ietverot šādas izmaiņas:

1) Šobrīd spēkā esošā KL 277. panta redakcija paredz atbildību par neatļautām darbībām ar arhīvu fondu dokumentiem. Ņemot vērā, ka Arhīvu likums tādu terminu kā "valsts arhīvu fonds" vairs neparedz (tāds tika paredzēts likumā "Par arhīviem", kurš zaudējis spēku 2011. gada 1. janvārī), nepieciešams izteikt KL 277. panta dispozīciju jaunā redakcijā, nosakot, ka noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir Latvijas Republikas vai citas valsts aizsardzībā esošs **arhīva dokuments un dokuments ar arhīvisko vērtību vai tos aizstājoša kopija** atbilstoši terminoloģijai, kāda izmantota spēkā esošajā Arhīvu likumā.

2) KL 277. panta dispozīciju paredzēts papildināt ar to, ka noziedzīgā nodarījuma priekšmets - arhīva dokuments, dokuments ar arhīvisko vērtību vai tos aizstājoša kopija – ir **Latvijas Republikas aizsardzībā esošs**. Nosakot dokumentam arhīvisko vērtību saskaņā ar Arhīvu likuma 8. pantu, valsts uzņemas aizsardzību pār attiecīgo dokumentu, līdz ar to tas ir Latvijas aizsardzībā esošs un uz to attiecas Arhīvu likuma un uz tā pamata izdoto normatīvo aktu prasības.

3) Tāpat KL 277. panta dispozīciju ir nepieciešams papildināt ar to, ka noziedzīgā nodarījuma priekšmets - arhīva dokuments, dokuments ar arhīvisko vērtību vai tos aizstājoša kopija – ir **citas valsts aizsardzībā esošs**, ievērojot to, ka Konvencijas mērķis ir aizsargāt arī citu valstu kultūras vērtības un veicināt starptautisko sadarbību šajā jomā. Katrai valstij ir tiesības savos normatīvajos aktos noteikt, kādus priekšmetus tās atzīst par kultūras vērtībām, kuras tās aizsargā saskaņā ar tās normatīvajiem aktiem. Ņemot vērā to, ka arhīvu dokumentu definīcija citās valstīs var atšķirties no Latvijas Republikas aizsardzībā esošu arhīva dokumentu, dokumentu ar arhīvisko vērtību vai tos aizstājošo kopiju definīcijas, ir nepieciešams atsevišķi noteikt, ka KL paredz atbildību arī par citas valsts aizsardzībā esošiem arhīva dokumentiem, dokumentiem ar arhīvisko vērtību vai tos aizstājošām kopijām.

Kriminālatbildība par nelikumīgām darbībām ar Latvijas Republikas vai citas valsts aizsardzībā esošu arhīva dokumentu un dokumentu ar arhīvisko vērtību vai tos aizstājošo kopiju ir noteikta atsevišķā pantā, jo atbilstoši Arhīvu likuma 8. panta pirmajai daļai dokumenta vēsturiskā, sabiedriskā, kultūras vai zinātniskā nozīme ir tikai viens no dokumenta arhīviskās vērtības noteikšanas kritērijiem. KL 277. pants paredz kriminālatbildību par nelikumīgām darbībām ar visiem arhīva dokumentiem, dokumentiem ar arhīvisko vērtību vai tos aizstājošām kopijām, līdz ar to nav iespējams izdalīt atsevišķā pantā tikai tos arhīva dokumentus un dokumentus ar arhīvisko vērtību vai tos aizstājošajās kopijas, kuras atzīstamas par kultūras vērtībām saskaņā ar Konvenciju.

2) Grozījumi KL 229., 229.¹ un 277. pantā attiecībā uz noziedzīgām darbībām, par kurām nepieciešams paredzēt kriminālatbildību Konvencijas prasību ieviešanai:

Konvencija paredz kriminalizēt tādus noziedzīgus nodarījumus kā **zādzība un citas nelikumīgas piesavināšanās formas** (Konvencijas 3. pants), **nelikumīga izrakšana, pārvietošana un paturēšana** (Konvencijas 4. pants), **nelikumīga ievēšana** (Konvencijas 5. pants), **nelikumīga izvešana** (Konvencijas 6. pants), **iegādāšanās** (Konvencijas 7. pants), **ievietošana tirdzniecībā** (Konvencijas 8. pants), **dokumentu viltošana** (Konvencijas 9. pants), **iznīcināšana un bojāšana**, kā arī **nelikumīga kultūras vērtību elementu pārvietošana** (Konvencijas 10. pants).

Šobrīd KL paredz kriminālatbildību par šādām Konvencijā paredzētām darbībām:

– Konvencijas 3. pantā paredzētās darbības - zādzība un citas nelikumīgas piesavināšanās formas – KL 175., 176., 177., 177.¹, 179., 183., 184. pantā.

– Konvencijas 4. pantā paredzētās darbības – nelikumīga izrakšana, paturēšana un pārvietošana – KL 229.¹ pantā.

– Konvencijas 5. panta 1. punkta a. un b. apakšpunktā paredzētās darbības – tādu kultūras vērtības ievēšana, kas nozagta citā valstī vai arī izrakta vai paturēta apstākļos, kas aprakstīti Konvencijas 4. pantā – KL 195. un 314. pantā.

– Konvencijas 6. pantā paredzētā darbība – nelikumīga izvešana – KL 229., 229.¹ un 277. pantā noziedzīgi iegūtu kultūras vērtību izvešana ārpus Latvijas Republikas ir kriminalizēta KL 195. un 314. pantā.

– Konvencijas 7. pantā paredzētā darbība – iegādāšanās – KL 195. un 314. pantā.

– Konvencijas 8. pantā paredzētā darbība – atsavināšana – KL 229. un 229.¹ pantā kā nelikumīgas atsavināšanas aizliegums. Noziedzīgi iegūtu kultūras vērtību ievietošana tirdzniecībā un atsavināšana ir kriminalizēta KL 195. un 314. pantā kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija saskaņā ar Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk - NILLTPFNL) 5. pantu.

– Konvencijas 9. pantā paredzētā darbība – dokumentu viltošana – KL 275. pantā.

– Konvencijas 10. pantā paredzētās darbības - iznīcināšana un bojāšana – KL 229. un 277. pantā, savukārt pārvietošana un pārsūtīšana ir kriminalizēta KL 229.¹ pantā.

KL šobrīd neparedz kriminālatbildību par šādām Konvencijā paredzētām darbībām:

– Par Konvencijas 5. panta 1. punkta c. apakšpunktā paredzēto darbību – tādas kultūras vērtības **ievēšana**, kas izvesta, pārkāpjot tās valsts tiesību aktus, kura klasificējusi, definējusi vai īpaši atzinusi šo kultūras vērtību saskaņā ar šīs Konvencijas 2. pantu – KL šobrīd kriminālatbildību neparedz.

– **KL 277. pantā** šobrīd nav paredzēta atbildība par **nelikumīgu atsavināšanu**, kas paredzēta Konvencijas 8. pantā.

– **KL 229.¹ pants** neparedz kriminālatbildību par senlietu **iznīcināšanu un bojāšanu**, kā to paredz Konvencijas 10. panta 1. punkta a. apakšpunkts.

– **KL 229. un 277. pants** neparedz kriminālatbildību par Konvencijas 10. panta 1. punkta b. apakšpunktā paredzēto darbību - **kultūras vērtību pārvietošanu un pārsūtīšanu**.

Grozījumi KL 229. pantā attiecībā uz noziedzīgām darbībām

Šobrīd KL 229. pants paredz kriminālatbildību par valsts aizsardzībā esoša kultūras pieminekļa **iznīcināšanu, bojāšanu vai apgānīšanu**, kā arī par valsts aizsardzībā esoša kultūras pieminekļa **nelikumīgu izvešanu ārpus Latvijas Republikas** vai tā **nelikumīgu atsavināšanu**.

Tā kā KL 229. pants neparedz kriminālatbildību par kultūras priekšmetu nelikumīgu ievēšanu, kas noteikta Konvencijas 5. panta 1. punkta c. apakšpunktā, KL 229. pantu paredzēts papildināt ar krimināli sodāmu darbību – **neatļauta ievēšana Latvijā Republikā**. Jānorāda, ka noziedzīgais nodarījums – neatļauta ievēšana Latvijā Republikā – attiecas uz tādu kultūras priekšmetu ievēšanu, kuri nav atzīstami par noziedzīgi iegūtiem, bet gan ievesti, piemēram, nesaņemot valsts, kuras aizsardzībā tie atrodas, atļauju.

Tāpat saskaņā ar Konvencijas 10. panta 1. punkta b. apakšpunktu nepieciešams **KL 229. pantu** papildināt ar krimināli sodāmām darbībām – **nelikumīga pārvietošana un pārsūtīšana**. Nelikumīga pārvietošana šā panta izpratnē ir kultūras priekšmeta pārvietošana jebkādā veidā, no vienas vietas uz otru, pārnesot sev līdzī, pārvedot ar kādu transportlīdzekli, savukārt nelikumīga pārsūtīšana ir kultūras priekšmeta pārvietošana uz citu vietu ar citas personas palīdzību. Minētās darbības sevī ietver arī kultūras priekšmeta elementu pārvietošanu kopumā vai daļām saskaņā ar Konvencijas 10. panta 1. punkta b. apakšpunktu.

Grozījumi KL 229.¹ pantā attiecībā uz noziedzīgām darbībām

Šobrīd KL 229.¹ pants paredz kriminālatbildību par valstij piederošu senlietu nelikumīgu iegūšanu, glabāšanu, pārvietošanu, pārsūtīšanu, atsavināšanu vai par to nelikumīgu izvešanu ārpus Latvijas Republikas.

Grozījumi paredz KL 229.¹ pantu papildināt ar otro daļu, kurā paredzēta atbildība par Latvijas Republikas aizsardzībā esošas senlietas, kura neatrodas muzeja krājumā, vai citas valsts aizsardzībā esošas senlietas **iznīcināšanu** vai **bojāšanu**. Ar senlietas iznīcināšanu saprot tādu fizisku vai mehānisku iedarbošanos uz noziedzīgā nodarījuma priekšmetu, kā rezultātā tas vai nu pilnīgi pārstāj eksistēt kā materiālās pasaules objekts vai arī kļūst pilnīgi nederīgs savam mērķim un to vairs nav iespējams izremontēt vai restaurēt. Savukārt ar bojāšanu saprot tādu noziedzīgā nodarījuma priekšmeta īpašību izmaiņu, kas būtiski pasliktina vai samazina tā vērtību. Grozījumi paredz, ka par šādām darbībām soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu. Soda mērs noteikts tāds pats kā par KL 229. panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ņemot vērā, ka ar šiem pantiem tiek aizsargātas līdzvērtīgas sabiedrības intereses.

Svarīgi norādīt, ka šobrīd LPKPA 33. pantā ir paredzēta atbildība par arheoloģisko izrakumu veikšanas noteikumu pārkāpšanu, kuru rezultātā var tikt bojātas vai iznīcinātas senlietas. Administratīvā atbildība par šādām darbībām ir pieļaujama tikai gadījumos, kad noteikumu pārkāpšanas rezultātā radītais kaitējums nav tik liels, lai piemērotu kriminālatbildību. Administratīvās atbildības likuma 5. panta trešajā daļā ir noteikts, ka administratīvā atbildība par likumā vai pašvaldību saistošajos noteikumos paredzētajiem pārkāpumiem iestājas, ja par šiem pārkāpumiem nav paredzēta kriminālatbildība. Lai nošķirtu, vai ir izdarīts KL 229.¹ pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums vai administratīvais pārkāpums, būtiski ir ņemt vērā, ka administratīvā atbildība tiek paredzēta tikai par arheoloģisko izrakumu veikšanas noteikumu pārkāpšanu, savukārt kriminālatbildība tiek paredzēta par senlietu bojāšanu vai iznīcināšanu, ja to izdara persona, kurai saskaņā ar normatīvajiem aktiem nav dota atļauja veikt arheoloģiskos izrakumus, kā arī ja arheoloģisko izrakumu veikšanas noteikumu pārkāpšanas rezultātā valsts un sabiedrības interesēm ir radīts būtisks kaitējums.

Ievērojot Konvencijas 5. panta 1. punkta c. apakšpunktu, lai nodrošinātu normatīvā regulējuma atbilstību Konvencijas 5. panta prasībām, arī KL 229.¹ pantu paredzēts papildināt ar krimināli sodāmu darbību – **neatļauta ievēšana** Latvijas Republikā. Noziedzīgais nodarījums – neatļauta ievēšana Latvijas Republikā – attiecas uz tādu senlietu ievēšanu, kuras nav atzīstamas par noziedzīgi iegūtām, bet gan ievestas, piemēram, nesaņemot valsts, kuras aizsardzībā tās atrodas, atļauju.

Grozījumi KL 277. pantā attiecībā uz noziedzīgām darbībām

Šobrīd KL 277. pants paredz kriminālatbildību par valsts arhīvu fondu, kā arī sabiedrisko, kooperatīvo vai konfesionālo organizāciju vai citu juridisko personu arhīvu fondu dokumentu vai tos aizstājošo kopiju **neatļautu iznīcināšanu, sabojāšanu, noslēpšanu** vai **izvešanu ārpus Latvijas teritorijas**, ja tā rezultātā radīts būtisks kaitējums valsts varai vai pārvaldības kārtībai vai ar likumu aizsargātām personas interesēm.

Lai nodrošinātu vienotu regulējumu uz visām Konvencijā definētajām kultūras vērtībām, kā arī lai izpildītu Konvencijas 8. panta prasības, nelikumīgas atsavināšanas aizliegumu nepieciešams attiecināt arī uz Latvijas vai citas valsts aizsardzībā esošiem arhīva dokumentiem, dokumentiem ar arhīvisko vērtību un tos aizstājošām kopijām, līdz ar to grozījumi paredz KL 277. pantu papildināt ar krimināli sodāmu darbību – **nelikumīga atsavināšana**. Arhīvu likuma 15. panta pirmā daļa paredz, ka dokumentārajā mantojumā iekļautie dokumenti, izņemot šā likuma 14. panta pirmās daļas 3. punktā noteiktos dokumentus, ir valsts īpašums, **tie nav atsavināmi** un dalāmi. Atsavināt drīkst tikai Arhīva likuma 14. panta pirmās daļas 3. punktā norādītos dokumentus, proti, privātos dokumentus ar arhīvisko vērtību, kas saskaņā ar panta otro daļu iekļauti

nacionālajā dokumentārajā mantojumā pēc dokumenta īpašnieka vai Latvijas Nacionālā arhīva ierosinājuma saskaņā ar pušu noslēgtu līgumu, ievērojot Arhīvu likumā noteikto kārtību.

Ievērojot Konvencijas 5. panta 1. punkta c. apakšpunktu, tāpat kā KL 229. un 229.¹ pantu arī KL 277. pantu paredzēts papildināt ar krimināli sodāmu darbību – **neatļauta ievēšana Latvijas Republikā**.

Tāpat saskaņā ar Konvencijas 10. panta 1. panta b. apakšpunktu nepieciešams **KL 277. pantu** papildināt ar krimināli sodāmām darbībām – **nelikumīga pārvietošana un pārsūtīšana**. Ar nelikumīgu pārvietošanu jāsaprot arhīva dokumenta, dokumenta ar arhīvisko vērtību vai tos aizstājošās kopijas pārvietošanu jebkādā veidā, no vienas vietas uz otru, pārnesot sev līdzī, pārvedot ar kādu transportlīdzekli. Savukārt ar nelikumīgu pārsūtīšanu jāsaprot arhīva dokumenta, dokumenta ar arhīvisko vērtību vai tos aizstājošās kopijas pārvietošana uz citu vietu ar citas personas palīdzību. Minētās darbības sevī ietver arī arhīva dokumenta, dokumenta ar arhīvisko vērtību vai tos aizstājošās kopijas elementu pārvietošanu kopumā vai pa daļām saskaņā ar Konvencijas 10. panta 1. punkta b. apakšpunktu.

3) Citi grozījumi KL 229., 229.¹ un 277. pantā, kas tieši neizriet no Konvencijas prasībām:

Sobrīd kriminālatbildība par kultūras pieminekļa iznīcināšanu, bojāšanu vai apgānīšanu noteikta KL 229. panta pirmajā daļā, paredzot sodu par šādām darbībām brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai piespiedu darbu, vai naudas sodu. Ņemot vērā to, ka KL 185. pants paredz atbildību par svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu un sods par šādu noziedzīgu nodarījumu ir paredzēts brīvības atņemšana uz laiku līdz diviem gadiem vai īslaicīga brīvības atņemšana, vai piespiedu darbs, vai naudas sods, ir nepieciešams noteikt bargāku sodu par kultūras priekšmetu iznīcināšanu, bojāšanu un apgānīšanu, nekā tas ir noteikts par jebkuras citas mantas iznīcināšanu un bojāšanu, jo tiek aizsargātas speciālas intereses, kas ir kultūras priekšmeti. Ievērojot minēto, atbildība par kultūras priekšmetu iznīcināšanu, bojāšanu vai apgānīšanu ir izdalīta atsevišķā KL 229. panta daļā, nosakot bargāku sodu nekā par svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu paredzētais sods.

Ar grozījumiem **KL 229. pantā** kriminālatbildība par kultūras priekšmetu **iznīcināšanu, bojāšanu un apgānīšanu tiek paredzēta tikai panta otrajā daļā**, nosakot, ka par kultūras priekšmeta iznīcināšanu, bojāšanu vai apgānīšanu soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

Svarīgi norādīt, ka LPKPA 32., 33. un 35. pantā, Arhīvu likuma 28. pantā ir paredzēta, savukārt Muzeju likumā un Bibliotēku likumā būs paredzēta atbildība par noteikumu pārkāpšanu, kuru rezultātā var tikt bojāts vai iznīcināts kultūras piemineklis. Administratīvā atbildība par šādām darbībām ir pieļaujama tikai gadījumos, kad noteikumu pārkāpšanas rezultātā radītais kaitējums nav tik liels, lai piemērotu kriminālatbildību. Administratīvās atbildības likumā 5. panta trešajā daļā ir noteikts, ka administratīvā atbildība par likumā vai pašvaldību saistošajos noteikumos paredzētajiem pārkāpumiem iestājas, ja par šiem pārkāpumiem nav paredzēta krimināla atbildība.

Lai nošķirtu, vai ir izdarīts KL 229. pantā paredzētais noziegums vai administratīvais pārkāpums, būtiski ir ņemt vērā, ka administratīvā atbildība tiek paredzēta tikai par dažādu aizsardzības, renovācijas, remontdarbu u.c. noteikumu pārkāpšanu, kas reglamentēti speciālajos likumos un Ministru kabineta noteikumos. Turklāt šo pārkāpumu var izdarīt tikai kultūras pieminekļa īpašnieks vai viņa uzdevumā – cita persona, proti, nepienācīgi izpildītu noteikumu rezultātā, nevis jebkura persona ļaunprātīgi vērsoties pret kultūras priekšmetiem. Taču iepriekš minētais nenozīmē to, ka kultūras priekšmeta īpašnieks par tā bojāšanu vai iznīcināšanu nav saucams pie kriminālatbildības, jo, konstatējot ļaunprātīgu bojāšanu vai iznīcināšanu, kas nav saistīta ar speciālajos likumos vai Ministru kabineta noteikumos paredzēto noteikumu pārkāpšanu, persona jebkurā gadījumā tiks saukta pie kriminālatbildības.

Kriminālbildība jebkurā gadījumā iestāsies personai, ja šī persona, neatkarīgi no speciālo likumu vai Ministru kabineta noteikumu pārkāpšanas, iedarbosies uz kultūras vērtību tā, ka tā būtiski zaudēs savu oriģinālo, kultūrvēsturisko atveidu, jo tādā gadījumā tiek būtiski apdraudētas starptautiski, proti, ar Konvenciju un citām starptautiskajām tiesību normām, aizsargātas sabiedrības intereses uz kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu tā oriģinālajā veidolā.

Kriminālbildība iestāsies, ja persona nesaskaņojot ar Nacionālo kultūras mantojuma pārvaldi pārveidos kultūras pieminekli (piemēram, ēku, muižu, pili, baznīcu vai citu līdzīgu arhitektūras vēstures mantojumu), pievienojot tam tādu neatdalāmu materiālu konstrukcijas vai detaļas (piemēram, dzelzsbetons, plastmasa, stikls vai cits oriģinālam atveidam neatbilstošs materiāls), kas izkropļo kultūras pieminekļa oriģinālo atveidu, kā arī, ja persona kultūras piemineklim nojauks vai pārveidos sienas, noņems, pārveidos oriģinālās ārējās (piemēram, fasādes) vai kultūras pieminekļa interjera detaļas, vai tās aizsegs ar neatdalāmiem uzlabojumiem u.tml., ja vien šīs izmaiņas nav īslaicīgas un tieši saistītas ar kultūras pieminekļa remontu, konservāciju, restaurāciju, rekonstrukciju vai citādu bojāejas novēršanu. Konstatējot kultūrvēsturiskajam atveidam neatbilstošu kultūras pieminekļa pārveidojumu, tā raksturs (izkropļojuma veids, apmērs u.c.) vienlaikus var norādīt arī uz kultūras vērtības apgānīšanu.

Ar kultūras vērtības bojāšanu nav saprotamas tādas darbības, kas izpaužas kā kultūras vērtības remonts (bojāto daļu vai elementu identiska atjaunošana, nomaīņa pret identiskiem elementiem un pastiprināšanas darbi, kas nepārveido kultūras vērtības kultūrvēsturisko atveidu un uzlabo tās tehnisko stāvokli), konservācija (kultūras vērtības vai tās daļas nostiprināšana), restaurācija (kultūras vērtības vai tās daļas zinātniski pamatota atjaunošana sākotnējā veidolā, saglabājot vērtīgākos elementus, uzslāņojumus u.tml.) un rekonstrukcija (kultūras vērtības vai tās daļas pārveidošana, ja tās rezultāts nav nesaderīgs ar kultūras vērtības oriģinālo vizuālo atveidu un kultūras vērtību aizsardzības interesi).

Tāpat ar grozījumiem paredzēts **izslēgt no KL 229. panta** otrās daļas kvalificējošo pazīmi – ja tas izdarīts ar **dedzināšanu, spridzināšanu vai citādā vispārbīstamā veidā vai ja to izdarījusi personu grupa**, paredzot pārejas noteikumus, ka personas, kuras KL 229. panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarījušas līdz šo grozījumu spēkā stāšanās dienai, saucamas pie kriminālbildības un sodāmas saskaņā ar tām KL normām, kas bija spēkā šā nodarījuma izdarīšanas laikā. Šis grozījums pamatojams ar to, ka šobrīd KL 185. panta otrajā daļā, kas paredz atbildību par mantas bojāšanu, ja tā izdarīta ar dedzināšanu vai citādā vispārbīstamā veidā vai ja tā izdarīta lielā apmērā, vai ja tās rezultātā vainīgā neuzmanības dēļ iestājusies cilvēka nāve vai izraisītas citas smagas sekas, sankcija paredzēta brīvības atņemšana līdz 10 gadiem. Nav pieļaujams, ka par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas ar kultūras priekšmetiem, likums paredz vieglāku sodu nekā par jebkuras citas mantas bojāšanu. Gadījumā, ja KL 229. panta otrajā daļā paredzētās darbības tiks izdarītas ar dedzināšanu, spridzināšanu vai citādā vispārbīstamā veidā, kvalificējot noziedzīgo nodarījumu, būs jāveido kopība ar KL 185. panta otro daļu, savukārt, ja tās tiks izdarītas personu grupā, tas saskaņā ar KL 48. panta pirmās daļas 2. punktu tiks atzīts par atbildību pastiprinošu apstākli.

KL 229.¹ pants šobrīd paredz kriminālbildību par senlietu **nelikumīgu glabāšanu**, savukārt **KL 229. un 277. pants kriminālbildību par šādām darbībām neparedz**. Lai gan kriminālbildība par nelikumīgām darbībām ar kultūras priekšmetiem, senlietām un arhīva dokumentiem, dokumentiem ar arhīvisko vērtību vai tos aizstājošām kopijām ir noteikta dažādos KL pantos, tie visi attiecas uz tām pašām ar KL aizsargātām interesēm, proti, Konvencijā definēto kultūras vērtību aizsargāšanu. Lai samērotu kriminālbildību attiecībā uz visām kultūras vērtībām, piedāvātie grozījumi paredz **KL 229. panta** pirmo daļu un **277. pantu** papildināt arī ar krimināli sodāmu darbību – **nelikumīgu glabāšanu**, kas šobrīd KL tiek attiecināta tikai uz senlietām (KL 229.¹ pants).

Lai saskaņotu formulējumu ar KL 229.¹ panta jauno redakciju, **KL 229.² pantu** paredzēts izteikt jaunā redakcijā, izslēdzot no panta nosaukuma vārdus "valstij piederošu" un dispozīcijā nosakot, ka persona, kura labprātīgi nodevusi nelikumīgi iegūtu, glabātu, pārvietotu vai pārsūtītu Latvijas Republikas aizsardzībā esošu senlietu, kura neatrodas muzeja krājumā, vai citas valsts aizsardzībā esošu senlietu, tiek atbrīvota no kriminālatbildības par Latvijas Republikas aizsardzībā esošas senlietas, kura neatrodas muzeja krājumā, vai citas valsts aizsardzībā esošas senlietas nelikumīgu iegūšanu, glabāšanu, pārvietošanu un pārsūtīšanu.

4) Citi KL izdarītie grozījumi:

Grozījumi paredz **KL 141. pantu papildināt ar 2.¹ daļu nosakot kriminālatbildību par KL 141. panta otrajā daļā paredzētajām darbībām**, proti, par tādas personas apzinātu atstāšanu bez palīdzības, kura atrodas dzīvībai vai veselībai bīstamā stāvoklī un kurai nav iespējas saglabāt sevi mazgadības, vecuma, slimības vai savas nevarības dēļ, ja vainīgajam bijusi iespēja sniegt cietušajam palīdzību un bijis pienākums rūpēties par viņu vai arī vainīgais pats viņu nostādījis dzīvībai bīstamā stāvoklī un **ja palīdzības nesniegšana izraisījusi cilvēka nāvi vai citas smagas sekas**.

Vēršam uzmanību uz to, ka ar KL grozījumiem, kas stājās spēkā 2014. gada 29. oktobrī, KL 141. pants tika papildināts ar trešo daļu, kurā paredzēta kriminālatbildība par KL 141. panta pirmajā vai otrajā daļā paredzētajām darbībām, ja palīdzības nesniegšana izraisījusi **divu vai vairāku cilvēku nāvi**.

Šobrīd KL 141. panta pirmajā un otrajā daļā ir iekļauti divi patstāvīgi noziedzīga nodarījuma sastāvi. KL 141. panta pirmā daļa pēc nodarījuma konstrukcijas īpatnībām ir materiāla sastāva, jo kriminālatbildība par normā minētajām darbībām ir paredzēta tikai tad, ja palīdzības nesniegšana izraisījusi **viena cilvēka nāvi vai citas smagas sekas**. Savukārt KL 141. panta otrā daļa pēc nodarījuma konstrukcijas īpatnībām ir formāla sastāva, jo satur tikai pazīmes, kas raksturo apzinātu bezdarbību neatkarīgi no kaitīgo seku iestāšanās, proti, **tajā nav paredzētas sekas, kas saistītas ar viena cilvēka nāvi vai citām smagām sekām**. Vienlaikus KL 141. panta trešajā daļā attiecībā uz KL 141. panta pirmo un otro daļu ir noteikta stingrāka atbildība gadījumā, ja palīdzības nesniegšana izraisījusi **divu vai vairāku cilvēku nāvi**.

Vēršam uzmanību uz to, ka attiecībā uz **KL 141. panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu iztrūkst kvalificējošās pazīmes - viena cilvēka nāve vai citas smagas sekas, par ko būtu nosakāmas stingrākas sankcijas kā KL 141. panta otrajā daļā, bet vienlaikus ne tik stingras kā KL 141. panta trešajā daļā, kurā kvalificējošās pazīmes ir - divu vai vairāku cilvēku nāve**.

Ievērojot minēto, grozījums paredz KL 141. pantu papildināt ar 2.¹ daļu, nosakot kriminālatbildību par šā panta otrajā daļā paredzētajām darbībām, ja palīdzības nesniegšana izraisījusi viena cilvēka nāvi vai citas smagas sekas.

Grozījumi paredz precizēt **KL 174. panta otrās daļas dispozīciju, norādot, ka persona ir saucama pie kriminālatbildības par pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, proti, par darbību vai bezdarbību kopsakarā ar tās sekām jeb cietušajam radītām fiziskām vai psihiskām ciešanām**.

2020. gada 25. februārī Jurista Vārdatika publicēts Dr. iur. A. Judina raksts "Krimināllikuma 174. panta piemērošanas aktuālās problēmas". Minētajā rakstā tika secināts, ka KL 174. panta pirmajā daļā ir paredzēta atbildība par personas darbību vai bezdarbību, kas radījusi nepilngadīgajam fiziskas vai psihiskas ciešanas. Ja šādas ciešanas nav bijušas, KL 174. panta pirmajā daļā paredzētais nozieguma sastāvs nav konstatējams un nodarījums atkarībā no lietas apstākļiem var tikt kvalificēts kā administratīvais pārkāpums. Respektīvi, lai sauktu personu pie kriminālatbildības, jākonstatē ne vien personas darbība vai bezdarbība, bet arī dispozīcijā

paredzētās sekas – fiziskas vai psihiskas ciešanas. To ievērojot, **KL 174. panta otrās daļas dispozīcija ir jāprecizē, skaidri norādot, ka atbildība ir paredzēta nevis par tādu apiešanos ar bērnu, kas minēta panta pirmajā daļā, bet par pirmajā daļā minēto nodarījumu – darbību vai bezdarbību kopsakarībā ar tās sekām – cietušajam radītām fiziskām vai psihiskām ciešanām.**

Vēršam uzmanību uz to, ka KL 174. panta pirmajā daļā ir paredzēta atbildība par personas darbību vai bezdarbību, kas radījusi nepilngadīgajam fiziskas vai psihiskas ciešanas. Ja normā minētās ciešanas nav radītas, KL 174. panta pirmajā daļā paredzētais noziedzīga nodarījuma sastāvs nav konstatējams un nodarījums atkarībā no lietas apstākļiem var tikt kvalificēts kā administratīvais pārkāpums. Proti, lai sauktu personu pie kriminālatbildības, nepieciešams konstatēt ne vien personas darbību vai bezdarbību, bet arī dispozīcijā paredzētās sekas – fiziskas vai psihiskas ciešanas.

Ievērojot, ka KL 174. pantā atbildība par cietsirdību vai vardarbību diferencēta atkarībā no cietušā vecuma, proti, otrajā daļā atbildība ir tikai pastiprināta ar kvalificētu sastāvu, ko veido cietsirdīga vai vardarbīga apiešanās ar mazgadīgo, ar priekšlikumu tiek precizēta KL 174. panta otrās daļas dispozīcija, nosakot, ka kriminālatbildība ir paredzēta nevis par tādu apiešanos ar mazgadīgo, kas minēta panta pirmajā daļā, bet **par pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu**, t.i., par darbību vai bezdarbību kopsakarā ar KL 174. panta pirmajā daļā minētajām sekām – fiziskām vai psihiskām ciešanām.

Grozījumi **paredz aizstāt KL 238. panta pirmās daļas un KL 239. panta otrās daļas dispozīcijā saikli “un” ar saikli “vai”**, ņemot vērā, ka tiesību normu izstrādē ir mainījusies juridiskā tehnika. Proti, šobrīd KL 238. panta pirmajā daļā starp vārdiem “ražošanas drošības” un “tehniskās disciplīnas noteikumu pārkāpšanu” tiek lietots saiklis “un”. Tomēr no tiesību normā ietvertā mērķa acīmredzami iespējams secināt, ka starp minētajiem vārdiem nepieciešams šķīruma saiklis “vai”. Tāpat KL 239. panta otrajā daļā starp vārdiem “celtņu”, “tiltu”, “ceļu pārvadu” un “citu būvju” atbilstoši normas mērķim lietojams šķīruma saiklis “vai”, nevis vie nojuma saiklis “un”. Ievērojot minēto, ar priekšlikumu tiek labota vien juridiskās tehnikas neprecizitāte.

Grozījumos **ir ietverti redakcionāla rakstura grozījumi, kas paredz izslēgt KL 250. panta otrajā daļā un KL 253.¹ panta trešajā daļā vārdu “citas”**, ņemot vērā, ka attiecīgajās normās pirms vārdiem “citas smagas sekas” nav norādītas sekas, bet gan noziedzīga nodarījuma priekšmeta apmērs, proti, liels apmērs.

Grozījumi paredz papildināt KL 256. panta nosaukumu, kā arī pirmās un otrās daļas dispozīciju pēc vārda “narkotiskās” ar vārdu “psihotropās”, tādējādi nosakot kriminālatbildību par psihotropās vielas saturošu augu sēšanu vai audzēšanu.

Vēršam uzmanību uz to, ka šobrīd spēkā esošā KL 256. panta redakcija paredz kriminālatbildību par narkotiskās vielas saturošu augu neatļautu sēšanu un audzēšanu. KL 256. panta dispozīcijā ietvertā tiesību norma ir blanketa, līdz ar to noteikumi par augu sēšanu un audzēšanu ir ietverti Narkotisko un psihotropo vielu un zāļu, kā arī prekursoru likumīgās aprites likuma 5. pantā. Minētā tiesību norma noteic aizliegumu audzēt Latvijā kontrolējamo narkotisko vielu, psihotropo vielu un prekursoru I sarakstā iekļautos augus (turpmāk – I saraksts), kas ir uzskaitīti Ministru kabineta 2005. gada 8. novembra noteikumu Nr. 847 “Noteikumi par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem” 1. pielikumā. Minētā pielikuma 2.4. punkts noteic, ka par I sarakstā iekļautiem augiem ir atzīstami arī augu valsts produkti **ar psihotropu iedarbību** (parasti tas ir dažādas psihotropās sēnes), līdz ar to noteikumi par sēšanu un audzēšanu attiecas kā uz narkotiskās vielas saturošiem augiem, tā arī uz psihotropās

vielas saturošiem augiem. Ievērojot minēto, KL 256. pantu nepieciešams precizēt, nosakot kriminālatbildību arī par psihotropās vielas saturošu augu neatļautu sēšanu vai audzēšanu.

5) Par Pārejas noteikumu

Pārejas noteikums paredz, ka personas, kuras KL 229. panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarījušas līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai, saucamas pie kriminālatbildības un sodāmas saskaņā ar tām Krimināllikuma normām, kas bija spēkā šā nodarījuma izdarīšanas laikā.

KL 5. panta pirmā daļa noteic, ka nodarījuma (darbības vai bezdarbības) noziedzīgumu un sodāmību nosaka likums, kas bijis spēkā šā nodarījuma izdarīšanas laikā, savukārt panta otrā daļa paredz likuma atpakaļejošo spēku, proti, likumam, kas atzīst nodarījumu par nesodāmu, mīkstina sodu vai ir citādi labvēlīgs personai, ja vien attiecīgajā likumā nav noteikts citādi, ir atpakaļejošs spēks, proti, tas attiecas uz nodarījumiem, kas izdarīti pirms attiecīgā likuma spēkā stāšanās, kā arī uz personu, kura izcieš sodu vai izcietusi sodu, bet kurai saglabājusies sodāmība.

Grozījumi paredz no KL 229. panta otrās daļas izslēgt kvalificējošo pazīmi "ja tas izdarīts ar dedzināšanu, spridzināšanu vai citādā vispārbīstamā veidā vai ja to izdarījusi personu grupa", par ko sods tika paredzēts – brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem vai īslaicīga brīvības atņemšana, piespiedu darbs, vai naudas sods, turpmāk paredzot kriminālatbildību par kultūras priekšmeta iznīcināšanu, bojāšanu vai apgānīšanu bez kvalificējošās pazīmes, nosakot sodu - brīvības atņemšana uz laiku līdz trim gadiem vai īslaicīga brīvības atņemšana, vai piespiedu darbs, naudas sods.

Izslēdzot no KL 229. panta otrās daļas kvalificējošo pazīmi "ja tas izdarīts ar dedzināšanu, spridzināšanu vai citādā vispārbīstamā veidā", šādas darbības netiek dekriminalizētas, kriminālatbildība par šādām darbībām ir paredzēta KL 185. panta otrajā daļā, kas paredz kriminālatbildību par svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu, ja tā izdarīta ar dedzināšanu vai citādā vispārbīstamā veidā vai ja tā izdarīta lielā apmērā, vai ja tās rezultātā vainīgā neuzmanības dēļ iestājusies cilvēka nāve vai izraisītas citas smagas sekas, par ko sods paredzēts brīvības atņemšana uz laiku līdz desmit gadiem ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās. Izslēdzot kvalificējošo pazīmi no KL 229. panta otrās daļas, nodarījums netiek atzīts par nesodāmu, netiek mīkstināts sods vai likums citādi padarīts labvēlīgs personai, jo kvalificējot noziedzīgo nodarījumu pēc jaunās KL 229. panta redakcijas, būs jāveido kopība ar KL 185. panta otro daļu, kas attiecīgi var būt personai nelabvēlīgi, salīdzinot ar pašreizējo KL 229. panta otrās daļas redakciju.

Savukārt attiecībā uz kvalificējošo pazīmi "ja to izdarījusi personu grupa", kas ar paredzētajiem grozījumiem tiks izslēgta no KL 229. panta otrās daļas, jānorāda, ka, ja KL 229. panta otrajā daļā paredzētās darbības tiks izdarītas personu grupā, tas saskaņā ar KL 48. panta pirmās daļas 2. punktu tiks atzīts par atbildību pastiprinošu apstākli. Šāda KL redakcija uzskatāma par labvēlīgu personai, ņemot vērā to, ka maksimālais sods par KL 229. panta otrajā daļā paredzēto nodarījumu līdz šim tika paredzēts brīvības atņemšana līdz pieciem gadiem, savukārt saskaņā ar paredzētajiem grozījumiem KL maksimālais sods par KL 229. panta otrajā daļā paredzēto nodarījumu tiks paredzēts brīvības atņemšana līdz trīs gadiem.

KL 5. panta otrā daļa noteic to, ka ar likumu var paredzēt atkāpi no labvēlības principa atpakaļejošā spēka, tādējādi nodrošinot saprātīgu pāreju no iepriekšējā tiesiskā regulējuma uz jauno tiesisko regulējumu. Izslēdzot no KL 229. panta otrās daļas kvalificējošo pazīmi – personu grupa - netiek atzīts, ka iepriekšējā sodu politika attiecībā uz šādu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu personu grupā bijusi kļūdaina vai nesamērīga.

3. Projekta izstrādē iesaistītās institūcijas

Lai izvērtētu Latvijas normatīvā regulējuma atbilstību Konvencijas normām, Tieslietu ministrijā tika izveidota darba grupa ar pārstāvjiem no Kultūras ministrijas, Iekšlietu ministrijas, Valsts policijas, Ģenerālprokuratūras, Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes, tiesām un advokatūras. Darba grupa tika izveidota, pamatojoties uz Tieslietu ministrijas 2018. gada 25. aprīļa rīkojumu Nr. 1-1/130 "Par darba grupas izveidi Eiropas Padomes Konvencijas par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar kultūras vērtībām, ratifikācijai".

Grozījumi tika skatīti arī Tieslietu ministrijas Pastāvīgajā Krimināllikuma darba grupā, kas izveidota, pamatojoties uz Tieslietu ministrijas 2011. gada 16. novembra rīkojumu Nr. 1-1/388 "Par pastāvīgās Krimināllikuma darba grupas izveidi" un Tieslietu ministrijas 2017. gada 17. februāra rīkojumu Nr. 1-1/48 "Par pastāvīgās Krimināllikuma darba grupas izveidi".